

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

- תוכן
- א. האומר חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ... וערך חציו הוי ליה אבר שהנשמה תלויה בו
1
- ב. וענשו אותו זה ממון ויסרו זה מלקות ... אזהרה למוציא שם רע ... מלא תלך רכיל..2
- ג. ונשמרת מכל דבר רע מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי
טומאה בלילה.....2
- ד. אזהרה לב"ד שלא יהא רך לזה וקשה לזה.....7
- ה. לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידים אותו מאליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן
מאה סלעים.....8
- ו. הוציא שם רע על הנישואין הראשונים מהו על נשואי אחיו מהו.....8
- ז. כיצד הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לכתך בתולים ... אם יש
עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא ששם רע אינו שם
רע הוא לוקה ונותן מאה סלע ... לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל.....9
- ח. שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה
למכות ולעונשין.....11
- ט. אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה.....14
- י. האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה.....14
- יא. ובהפרת נדריה.....15
- יב. ומקבל את גיטה.....16
- יג. ואינו אוכל פירות בחייה.....16
- יד. נשאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה וקבורתה
16
- טו. אפי' עני שבישראל לא יפחות משני הלילין ומקוננת.....17

דף מו.

א. האומר חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ... וערך חציו הוי ליה
אבר שהנשמה תלויה בו

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

במסכת ערכין דף כ. יתבאר בעזה"ת שמי שאמר¹ חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו, ערך חציו עלי נותן ערך כולו שאי אפשר שינטל חציו ויחיה.

ב. וענשו אותו זה ממוז ויסרו זה מלקות ... אזהרה למוציא שם רע ... מלא תלך רכיל

המוציא שם רע² על בת ישראל ונמצא הדבר שקר לוקה שני (דברים שם יח) ויסרו אתו ואזהרה³ שלו מ – לא תלך רכיל בפעמיו (ויקרא יט פסוק טז), ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף מזוקק.

ג. ונשמרת מכל דבר רע מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה

המהרהר הרהורים⁴ רעים עובר על לאו דאורייתא דכתיב (דברים כג פסוק י) ונשמרת מכל דבר רע וקיבלו חז"ל שהוא אזהרה שלא יהרהר אדם ביום ואף על פי שאינו מהרהר כדי לעשות⁵. שעל ידי זה יבוא לידי טומאת קרי בלילה, וגם עובר על לאו⁶ (במדבר טו פסוק לט) ולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם⁷.

¹ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ב הלכה ב

² רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק ג הלכה

³ אף דרבינו פסק בפ"י דהל' סנהדרין דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה הכא שאני דאין המלקות מזה הלאו דאינו אלא אזהרה והמלקות הוא מוסרו אותו דכתיב להדיא דלא כפי' רש"י בברייתא קמייתא אלא כפי' ר"ת שהביאו התוס' ז"ל שם ד"ה ר' יהודה אומר וכו' ומ"ש

⁴ חכמת אדם שער בית הנשים כלל קבו סעיף ב – ד

⁵ ודבר הלמד מענינו, שכתוב אחריו (פסוק יא): כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. שערי תשובה לרבינו יונה שער ג אות מ

⁶ משמע מדברי החכמ"א שבהרדור המביא לידי טומאה עובר אף משום ולא תתורו. ועי' פתח הדביר או"ח סי' ג אות טז, שצידד בעי"ז מתחילה, והוסיף שהזהירה עליו תורה אזהרה נוספת מונשמרת, משום חומר האיסור, ולעבור עליו בשני לאוים אולם בשו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן סט חילק ששני עניני איסור הרהור יש האחד מקרא דונשמרת מכ"ד רע שאינו מחמת שיהרהר לעשות עברה עמה אלא דאף שלא יהרהר לעשות עברה מחמת זה איסור משום שזה מביא לידי טומאת קרי שאסור להוציא לבטלה. והשני מקרא דאחרי עיניכם שאינו מצד חששת הוצאת זרע לבטלה אלא הוא איסור מלהרהר לעשות העברה דזנות כמו הא דדריש מאחרי לבבכם הרהור ע"ז דהוא לעבור איסור ע"ז שהתורה אסרה בהו אף המחשבה לעבור. וכ"כ. בפועל צדק על תרי"ג מצוות, ליום המישי

⁷ ולאשה אין איסור ונשמרת שהרי לא תבא לידי טומאה אבל איסור הרהור מקרא דאחרי עיניכם שהוא שלא להרהר לעבור עברת זנות איכא גם בנשים כמו שאיכא איסור הרהור ע"ז ולפיכך לאשה אין לחוש בהסתכלות וברייתא בע"ח נזקקין שכל אלו דרשינן מונשמרת שהוא רק שלא לבא להוצאת זרע לבטלה שליתא זה בנשים.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואם יבוא לו הרהור, יסיע לבו לדברי תורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן. ואפילו כשהוא במרחץ ובית הכסא מותר להרהר בדברי תורה אם הוא צריך כדי לבטל הרהורים רעים⁸.

ולפיכך⁹ אסור¹⁰ להביט ביופיה של אשה שמא יבא לידי הרהור¹¹.

ולחוש שמא תבאנה מזה להרהר לעשות איסורין לא מצינו ששייך לחוש לזה בהסתכלות וכדומה. אגרות משה שם. ועיין ברכי יוסף יו"ד סי' של"ה סק"ה, שאף בחולי מעיים ותבא האשה לידי הרהור לא חיישינן דהאשה אינה מצווה על השחתה דלא מפקדא אפ"ר כמ"ש התוס' ביבמות ובנדה, וציין ג"כ להרמב"ן ריש פרק כל היד עיין שם. ועיין שו"ת דברי יציב חלק אבן העזר סימן לה

⁸ אורח חיים סימן פ"ה מגן אברהם ס"ק ד'

⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז כא א

¹⁰ הר"י כתב דאסור מדאורייתא שנאמר לא תתורו אחרי עיניכם והרמב"ם ס"ל מדרבנן ובפנויה לכ"ע מדברי קבלה, והרהור אפילו בפנויה אסור מדאורייתא. ב"ש שם ב וכונתו לרבינו יונה שערי תשובה שער ג אות סד וז"ל "ונאמר על חוש הראות (במדבר טו, לט): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם הוזהרנו בזה שלא יסתכל אדם באשת איש ובשאר עריות פן יוקש בהן".

¹¹ בשו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן נג אות ב הביא מהגאון הגר"פ פרנק ז"ל שכתב לו (מובא בשו"ת הר צבי יורה דעה סימן קכד) וז"ל "מסתפקנא בעובר והרהור ולא בא לידי טומאה יתכן שלא עבר ונשמרת על הרהורו, ולכאורה כן משמע מאריכות לשון הברייתא שאומרת שלא יהרהר ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, ולמה לא סגי ליה שיאמר שלא יהרהר, אלא משמע דונשמרת איסור הרהור מיתלי תלי וקאי, ואם לא בא לידי טומאה אינלאי מילתא למפרע דלא עבר על ונשמרת, משום דעיקר אסור של הרהור הוא כשמצטרף למעשה טומאה, אבל בלי צירוף מעשה אין המחשבה עבירה עכ"ל. אולם הביא שם באות ג מידי"ג הגאון הגר"ש"ז אויערבאך זצ"ל במכתבו שכתב לו על האמור "מי שמכיר בעצמו ויודע ברור שדבר זה לא יבוא אותו כלל וכלל לידי עבירה שפיר מותר מה"ת לעשותו ואין בזה משום כיעור, משא"כ לאחר שאסרום חז"ל הרי זה נחשב מצד עצמו לעבירה דרבנן ואסור לעשותו אפי" בכה"ג שיוודע ברור שלא יבוא כלל לידי עבירה כמו אני אקרא ולא אטה דמסתבר שגם לפני גזרת חז"ל אם אחד מכיר בעצמו שע"י הקריאה לאור הנר עלול לשכוח את השבת ולהטות את הנר ודאי צריך להרחיק את עצמו מכך". והצי"א עצמו חלק על שניהם וכתב "כי לבי מהסס דלפענ"ד לא משמע כן ממשמות דברי הש"ס והפוסקים, ואציין לדוגמא דברי הגמ' ביומא ד' ע"ד ע"ב דאיתא: אמר ר"ל טוב מראה עינים באשה יותר מנופה של מעשה שנא' טוב מראה עינים מהלך נפש, וכמו"כ לדברי הב"י בטור אה"ע סי' כ"א שמביא בשם רבינו יונה שאסור להסתכל בא"א מה"ת ואסור מן התורה להרהר באשה ואפילו בפנויה, וחמור הרהור בפנויה ממנעה שעל הרהור עובר בלאו מן התורה וכו', והב"ש באה"ע סק"ב כותב ע"ז דבלהביט ביופיה ס"ל להרמב"ם שהוא מדרבנן, ובפנויה לכ"ע מדברי קבלה, ואילו בהרהור אפילו בפנויה אסור מדאורייתא ע"ש, ומשמע בפשטות שנקבע ונאסר ההרהור גם כאיסור עצמי, ועוד יעוין ברמב"ם בפרק כ"א מה' איסורי ביאה הלכות כ' כ"א כ"ג כ"ה ואה"ע סי' כ"א כמה דברים שאסרו אותם לפן יבוא עי"כ לידי הרהור, ואם ההרהור הוא לא איסור עצמי כי אם שמא יבוא לידי טומאה הא הו"ל זה מעין גזירה לגזרה, אם לא שנאמר שהתורה ירדה לסוף רגשותיהם הנפשיות של בני האדם וידעה שקרוב לוודאי שזה יבוא במישרין או בעקפין במוקדם או במאוחר לידי טומאה בלילה, ולכן אסרו את ההרהור, וכן חכמים שלאחר מיכן אסרו בגלל כן יתר הדברים והכל חדא גזירה היא, ויש להאריך.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ואסור לעבור אם יש לו דרך אחרת, בנשים במקום שזרועותיהן ושוקיהן מוגולות וכ"ש שאסור להסתכל¹². ובודאי שאסור ללכת אצל חוף הים¹³, ולרחוץ עמהם בימים ובנהרות אפילו אם לבושות.

ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפי' אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. ואם הם עליה אסור אף שאינו מכירה¹⁴.

והמסתכל אפילו באצבע קמנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה¹⁵, כאלו נסתכל בבית התורף (פי' ערוה) שלה¹⁶.

מותר להסתכל באשת איש להכירה¹⁷ אם יש לו איזה עורך בזה¹⁸. וכן מותר להסתכל בפנויה¹⁹, לבדקה אם היא יפה שישאנה, בין שהיא בתולה או בעולה, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן. אבל לא יסתכל בה דרך זנות, ועל זה נאמר (איוב לא פסוק א) בְּרִית פְּרִתִּי לְעֵינַי וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל בְּתוּלָהּ.

¹² כמבואר בגמרא בבא בתרא (נח:), שהעובר ליד נשים העומדות על הכביסה וזרועותיהן ושוקיהן מוגולות, נקרא רשע, אלא אם כן אין לו דרך אחרת. ונפסק בשו"ע שם. ועיין משנה ברורה סימן עה ס"ק ז מהפמ"ג דבמקומות שדרך להיות מכוסה [כגון זרועותיה וכה"ג שאר מקומות הגוף] אף ראייה בעלמא אסור.

¹³ ועיין שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן נו שדן במכוין להסתכל והאינו מכוין האם יש בוה דין יהרג ואל יעבור

¹⁴ אמרינן בע"ז (ב, ב) שאסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה אפי' שטוחין ע"ג הכותל אם מכיר בעליהן. ונראה דפשוט שאם הם עליה אסור אף שאינו מכירה.

¹⁵ ועיין עזר מקודש אבן העזר סימן כג סעיף ג באיסור ההרהור ביום שלא להתטמא בלילה שהוא מהתורה הק' שלגבי אנב שיטפא לא שייך איסור כן הוא בוה שכל שמסית דעתו כפי סגנון יכלתו וידיעתו לא ניתנה תורה הק' למלאכי השרת ואין בוה דררא דאיסורא והאיסור הוא בהשתקעות הרהור ובהתעוררות תאוה בנפשו בעיור בדמיונו פועל התאוה ההיא בפועל שהוא סגנון הקובע רושם במדות הנפש להתעורר למה שיש בו גרירה ח"ו לגלוי עריות ממש וגם מצד טומאה בלילה על ידי רושם התעוררות כזה יש קפידא מה שאין כן בזולת זה ומכל מקום כל המוסף בוה על עצמו הרחקה ופרישות כדיבור ומחשבה הרי זה בבחינת המקדש את עצמו מקדשין אותו הרבה לאוי"ט בוה ובבא ברבות הטובה.

¹⁶ שו"ע שם

¹⁷ וז"ל הריטב"א סוף קידושין הכל לפי דעת ויראת שמים וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא בלבו כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום א"א והיינו ההיא דר' יוחנן יתיב אשערי טבילה ור' אמי דנפקי ליה אמרתא דבי קיסר וכמה רבנן דמשתעו בהדי מטרוניתא ורב אדא בר אהבה דנקט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא חייש להרהורא מטעמא דאמרן אלא שאין ראוי להקל בוה אלא לחסיד גדול עכ"ל. פי"ת שם ג

¹⁸ ומה שכתב בס' פלא יועץ (ערך ראייה) דהמסתכל בעריות אפילו שלא בא לידי עבירה כלל ולא נסתכל כי אם להכירה, הראיה עצמה היא גופא עבירה, היינו דוקא אם נסתכל להכירה שלא לצורך. ומה שהביא הרא"ש בכתובות (פ"ב סי' ג') להקשות מי יעיד על האשה שיצאה בהינומא והרי אסור להסתכל עליה, היינו משום דלענין עדות צריך להסתכל יפה וזה לא הותר. ועיין בבית יוסף (אבן העזר סימן כא) הביא מהארחות חיים דכל המסתכל באשת איש מכשיל ומכחיש כח יצרו הטוב והורו נהפך עליו למשחית.

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

מותר לאדם להביט באשתו²⁰, במקומות שאינה רגילה לכסות²¹, אף על פי שהיא נדה והיא ערוה לו, אף על פי שיש לו הנאה בראייתה, הואיל והיא מותרת לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול. אבל במקומות שרגילה לכסות²² אסור.

והמקשה עצמו מדעתו בידים או שמביא עצמו לידי הרהור אמרו חז"ל²³ שהוא בנידוי. לפיכך אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה, עד שיטה מעט שזה הוא על פי הטבע שכשישכב כך יבוא לידי קישוי אבר ויטמא בקרי.

וכן אסור להסתכל בבהמה חיה ועוף בשעה שמזדקקין זכר לנקבה, ומכל מקום אלו המלומדים להרביע הבהמות מותרים אפילו להרביעם בידים, מפני שבמלאכתן הם עוסקים ולא יבואו לידי הרהור.

והדבר פשוט²⁴ וברור שיש להמנע מלהסתכל בטלויזיה²⁵, וחלילה להכניס מכשיר טמא זה לבית, והמכניסה לתוך ביתו עליו נאמר (דברים ז פסוק כו) וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ. וכל שכן וקל וחומר בטלויזיה בכבלים²⁶. וכן שאר אמצעי המדיה השונים המשמשים לבילוי, ובייחוד ברשתות החברתיות, מצוה רבה להסביר את חומר הענין להמון העם שאינם מבינים את חומר האיסור²⁷.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ד

²¹ מסתבר לדינא שבמקומות המכוסים שבה שאסור לבעל להסתכל הוא רק במקומות המכוסים אף בביתה כשאינן שם רק בעלה או כשאין שום איש דג"כ רגילות להיות מלובשות, דלא מסתבר כלל דיהיה הכוונה למקומות המכוסים כשהולכות בשוק ובפני אינשי אחרני שצריכות ללכת בצניעות יותר אך שטוב להחמיר באופן טוב ושלום כי בענינים אלו המחמיר משובח. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן עה

²² ב"ש שם ז

²³ נדה דף יג:

²⁴ שו"ת יביע אומר חלק ו' (סוף סימן יב), ושכן כתב הגאון רבי יונה שטייף ז"ל בתשובה שהובאה שם (עמוד סו), ועוד גאונים רבים שהובאו שם, ילקוט יוסף שבת ג הנאה מהשמל המיוצר בשבת סעיף לה

²⁵ שרואה את האשה בבגדי פריצות בתנועותיה, וחמיר טפי מתמונה, לפיכך אין ספק שאיסור ההסתכלות במכשיר זה הוא איסור מוחלט, וכמו שכתב בן הגאון רמ"ד אסמרייכר בעל שו"ת תפארת אדם, בתשובה שנדפסה בספר מהרת יום טוב חלק ו' (עמוד סה), הובאו דבריו בשו"ת יביע אומר שם.

²⁶ וכל שכן מי שיש לו ילדים קטנים בבית שמכשילים ומוציאים לרשות הסטרא אחרא, ועובר משום אל תשכן באהלך עוולה. ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו אל מדעתיכם. (שבת קמט א). כמש"כ שלחן ערוך (סימן שז סעיף טז), וכל שכן במראות המדיה שמלאות תועבות רבות ורעות, ויצר הרע שולט במה שענינו רואות (סוטה ח א).

²⁷ ויש להוסיף שפעמים רבות יש איסור לשמוע או לקרוא את הנאמר בכל מכשירי המדיה באיסורי לשון הרע ורכילות, ליצנות ודברי זלוול בחכמי ישראל ובתורתנו הקדושה, ואף דברי כפירה נוראים, כגודע. ובגמרא עבודה זרה (יה ב) מבואר, דאין לילך לטיאטראות וקרקסאות משום מושב ליציים]. ואם שומע קול שירה של אשה, אף שאינו מכירה כיון שרואה אותה עתה במכשיר המדיה יש בזה איסור גמור של קול באשה ערוה, וכמו שכתב בן בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק אורח חיים סימן ו). ע"ש.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כשנוסעים בתחבורה ציבורית מותר לשבת איש ליד אשה²⁸, ואם יש שם נשים פרוצות יזהר שלא לפנות אנה ואנה, ואם יש ספר בידו יעיין בו²⁹

מעיקרא דדינא יש להתיר בבחינות שעושים במוסדות, שיהיו אנשים בוחנים תלמידות, ונשים בוחנות תלמידים אם ידוע שהם מוחזקים לכשרים³⁰

מי שצריך לדבר עם אשה כגון שקונה בחנות וכדו', אינו צריך לעצום עיניו או להטותן לצד אחר³¹, ובלבד שישער בעצמו שלא יבוא לידי הרהור, ואסור להסתכל בה שלא לצורך כי אם בדרך ראייה בעלמא³². אולם אדם חשוב יש לו להזהר גם בזה³³.

ראוי לחנך גם קטן לאיסור הסתכלות בנשים ככל האפשר³⁴, ודוקא כשהוא בן ט' ומעלה³⁵.

גיל האשה לענין איסור הסתכלות תלוי אם מרגיש שאין לו הרהור³⁶.

²⁸ דכיון שהבגדים מפסיקים ביניהם אין בזה אפילו משום כיעור. והא דאיתא בשבת (יג, א) מה אשת רעהו הוא כבגדו והיא כבגדה אסור, יעו"ש ברש"י דפי' שהוא משום איסור יחוד, וגם להתוס' שם שפירשו דלאו משום יחוד אתינן עלה, מ"מ לא אסרינן אלא בשוכבין יחד, אבל בנסיעה המזדמנת וכדו' ליכא איסור. ובכתובות (יז, ב) מבואר שהיו הנשים נותנות שמן בראש התלמידים ושפות, והוא נמי מה"ט דאיכא מ"ד בברכות (מג, ב) דשערו כבגדו נמי, וכל דלא הוי דרך שכיבה מותר, ונגם היום מנהג הספרדים לשפוך מי שושנים וגם לנשק בגדי הת"ח, ומיהו התם גם בלא"ה כיון שנהגו כך אין כאן איסור קריבה לעריות. הנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) הלכות הרחקה מן העריות

²⁹ שלמת חיים אה"ע סי' ס'

³⁰ שלמת חיים אה"ע סי' כ"ו. ועיין בס' הליכות בת ישראל פ"ז אות כ"ג בשם הגרש"א זצ"ל.

³¹ עיין בע"ז (ב, א), מעשה ברשב"ג שהיה על גבי מעלה בהר הבית וראה עוברת כוכבים נאה ביותר, אמר מה רבו מעשיך ה', ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע וכו', ולאסתכלי מי שרי, מיתיבי ונשמרת מכל דבר רע' שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה וכו', קרן זוית הוא. ופי' רש"י, כשפונה לימין או לשמאל ליכנס ממבוי למבוי ופוגעין זה את זה בקרן זוית, דאינו רואה אותה מרחוק באה כנגדו שיעצום עיניו. ומשמע לכאורה מדברי רש"י דכשרואה אשה צריך לעצום עיניו, אכן נראה דשם מיירי באשה יפה ביותר שמברכים עליה "ברוך שככה לו בעולמו", וכיון שהוא דבר שאינו רגיל, צריך גם לעצום עיניו, אבל בדבר הרגיל אינו צריך.

³² עיין בשדי חמד (מערכת ה' אות ב') שכתב, דיש לחלק בין הסתכלות, להבטח בעלמא. ע"ש. ועיין שלמת חיים אה"ע סי' נ"ט. וע"ע סי' ל"ג. כ"כ השטמ"ק (כתובות י"ז א') בשם הרמ"ה והיש"ש שם שכל האיסור הוא רק בהסתכלות ולא בראי' בעלמא [אלא שהוסיף היש"ש דמי שמחמיר בזה נקרא איש קדוש ותע"ב], ועי' להלן באות י"ב, וכ"כ הבי"ח והב"ח או"ח סי' ע"ה ובמ"ב שם סק"ז. וע"ע בביאור הלכה סו"ס רכ"ה, וצ"ע ואפשר דהתם איירי לענין אשה נאה שיש חשש שיסתכל מצד ז"ה ולא כמסתכל לפי תומו.

³³ מ"ב עה ז

³⁴ שלמת חיים אה"ע סי' ס"ד, ושמא יש להוכיח בן ממש"כ בברכות י, א שעשה הקדוש ברוך הוא דדים במקום בינה כדי שלא יסתכל התינוק במקום ערוה בשעה שהוא יונק, ואמנם כן מבואר בספר חסידים סי' ו' לחנך הבנים מקטנותם שלא לראות בנשים.

³⁵ דכל שאינו בר קריבה לא הוי בכלל איסור קריבה, ולכן קי"ל שהוא מותר ביחוד.

³⁶ שלמת חיים אה"ע סי' ס"ו, מדברי רבינו היה נראה שאיסור הסתכלות תלוי בהרהור, ועי' רמב"ם (איסורי ביאה כא, כא) וכן אסור לאדם להסתכל בנשים... שלא יבוא לידי הרהור. ואולם לדעת רבינו יונה נראה שהאיסור הסתכלות אינו תלוי בזה, עי' בית שמואל סי' כ"א סק"ב, וע"ע בחינוך מצוה קפת.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

כשהולכים לדבר מצוה וכדו' ויש שם פריצות, אם חושש שיבוא לידי הרהור עבירה אינו מחויב לילך וישב בביתו³⁷.

להסתכל באשה ע"י מראה, הדבר תלוי במה שמרגיש בעצמו³⁸. ואין להסתכל בצורת פנים של אשה בתמונה³⁹.

אין ראוי לאשה לצאת בתכשיטיה לרה"ר אף אם היא פנויה סמוך לפרקה⁴⁰, אמנם ההולכות עם הכלה לחופה נוהגות להתקשט.

ד. אזהרה לב"ד שלא יהא רך לזה וקשה לזה

צריכין 41 הדיינין ליוזר שישו שני הבעלי דינין, ולא יסבירו פנים לאחד לדבר אתו רכות וכהאי גוונא יותר מלחבירו. ולא יאמר לאחד דבר כל דבר, ולאחד קצר דבר, אפילו לא אמר להשני דבר כל צורך אסור⁴², שנאמר (ויקרא יט פסוק טו) בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ. ואם יכבדו אחד יותר מחבירו יסתתמו טענותיו של זה ואין זה משפט צדק. וכן אם האחד לבוש בגדים פחותים ובזויים והשני לבוש בגדים נאים⁴³, יאמרו לו לבוש כמותו או הלבישהו כמותך, שלא יסתתמו דבריו שיחשוב שאנו נושאים לך פנים בשביל בגדיך.

וכל זה⁴⁴ אינו אלא בשעת הטענות או בשעת בואם למשפט ומתחילים תיכף המשפט. מה שאין כן שלא בשעת משפט או שלא נודע שבאו להתדיין אז. מותר לשבח לפי מעלתו. וכן הנהוג לכתוב בהזמנות אל המשפט כלשון שבאגרת שלומים. ובאגרת שלומים נוהגים לכתוב אל כל אחד לפי חין ערכו ומדרגתו בסגנון המעלות שבין אנשים גם אם בא התובע קטן המדרגה שיתן לידו

³⁷ שלמת חיים אה"ע סי' ס"ח ע"ב.

³⁸ שלמת חיים אה"ע סי' ע"ה. והרבה אחרונים כתבו שהוא אסור, עיין שו"ת נחלת בנימין סי' כ"ו, שמע אברהם סי' מ"ו, מערכי לב או"ח סי' ג', ובשו"ת מנחת אלעזר ג' סי' כ"ה.

³⁹ באוצר הפוסקים (סימן בא סק"ז) הביא משם נחלת בנימין (סימן כו), דבמכירה אסור להסתכל בתמונתה דלא גרע מבגדי צבעונין. וכן כתב בשלמת יוסף (סימן כב אות ו'). גם בעיני יעקב (תענית ה ב) כתב, וביודעה ומכירה, כפל, לומר לך שאף על פי שלא היה מכירה ממש, רק שרואה צורתה מצויירת ביופיה, גם כן מחמם כדין מכירה, וכדאמרינן בסנהדרין (לט ב) אחאב מצונן היה ועשתה לו איזבל ב' צורות וכו'. ע"ש. וראה עוד בשדי חמד (מערכת ק' כלל מב).

⁴⁰ כדאיתא בתנחומא, הובא בילקוט איוב ל"א, לפיכך אמרו ז"ל שאסור לאשה לצאת בתכשיטיה אף בחול לרה"ר לפי שהעם מסתכלין בה. [ומה שאמרו אף בחול, היינו דבשבת פשיטא שאסור משום דילמא שלפא וכו'].

⁴¹ שו"ע ונו"כ הו"מ יז א

⁴² סמ"ע שם א

⁴³ ומשמע דכשאינם בזויים אף שאינם יקרים כמו מלבושי השני אין קפידא בכך. סמ"ע שם ב

⁴⁴ כסף הקדשים שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ההזמנה אל הנתבע וכותבין אל נתבע שופרא שבחא כנהוג באגרת שלומים. ומזכירים שם התובע בההזמנה כפי מדרגתו.

ה. לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידים אותו מאליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלעים

המוציא שם רע, אם⁴⁵ אמר לא מצאתיה בתולה ולא אמר שזינתה תחתי, או שאמר זינתה תחתי ולא הביא עדים אלא באו מאליהם, הרי זה פטור אף על פי שהעדים נהרגים אם הוזמו⁴⁶.

ו. הוציא שם רע על הנישואין הראשונים מהו על נשואי אחיו מהו

קידש⁴⁷ נערה⁴⁸ וגירשה וחזר וקידשה והוציא עליה שם רע שזינתה עליו בראשונים. והביא עדים שזינתה תחתיו בקדושין הראשונים ונמצאו זוממים הרי זה פטור⁴⁹.

⁴⁵ רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק ג הלכה יא

⁴⁶ ועי' רמב"ן שהמוש"ר נענש מפני "שנשתרש בחטא והלך והביא עדים לקיים דבריו לומר שזינתה בבית אביה". ועי' לח"מ עדות פכ"א ה"י ולחם יהודה שם

⁴⁷ מלשון זה משמע כדעת הירושלמי פ"ד ה"ד הנזכר בדף מד: שיש דין מוצש"ר באורסה שהרי כתב הרמב"ם קידש וכו'

⁴⁸ רמב"ם שם הלכה ט

⁴⁹ ובעיא קמייתא דלא איפשיטא פסקה רבינו לקולא. כסף משנה שם. דמילקא לא לקי מספק דהא מלקות במקום מיתה עומדת וכי היכי דאינו נהרג על הספק הכי נמי אינו לוקה וכן קנס אינו משלם דספיקא דמונא לקולא. משנה למלך שם. ודעת המאירי נראה שמדמה שתי הבעיות של רב אשי ול"ז, וסובר שדין אחד להן (ואפשר שמפרש ש"חדא", היינו שני הספיקות של רב אשי, שענינם ודינם אחד) וא"כ נפשט שפטור. אולם עיין מרכבת המשנה (העלמא) שכתב דלאו ספק הוא כיון דמסיק להלן דאינו חייב עד שיבעל כדרכה ויוציא ש"ר כדרכה וכמבואר ברמב"ם ה"י. ולפ"ז אין מקום לבעיא דרב אשי שהרי נישואין ראשונים שהיו כדרכה הרי עכשיו כשהוציא ש"ר אינה בתולה וק"ל דכל נערה שאין לה קנס המוציא ש"ר עליה פטור וק"ל הוציא ש"ר והיא בוגרת אף על גב שהביא עדים שזינתה תחתיו כשהיתה נערה פטור וא"כ ה"נ בשנבעלה כדרכה בשעת נישואין הראשונים ועכשיו בשעת הוצאת שם רע בעולה היא פטור מקנס ומלקות. אלא דבעיא דרב אשי לפי מה דס"ד דרבי יוחנן דבעל שלא כדרכה וכו' חייב דשפיר משכחת דהוית בתולה בשעת נישואין שניים דאהני עכשיו הוצאת שם רע.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכן אם היתה יבמתו שכנסה, והוציא עליה שם רע וטען שזינתה בהיותה ארוסת אחיו והביא עדים שזינתה תחת קידושי אחיו⁵⁰, ונמצאו זוממים הרי זה פטור מן המלקות ומן התשלומין, וכל הפטור אם רצה לגרש יגרש⁵¹.

ז. כיצד הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לכתך בתולים... אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא ששם רע אינו שם רע הוא לוקה ונותן מאה סלע... לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל

כיצד הוצאת שם רע⁵² הוא שיבא לבית דין ויאמר, נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולים, וכשבקשתי על הדבר נודע לי שזינתה תחת אחר שארסתי⁵³, ואלו הן עידי שזינתה בפניהן, ובית דין שומעין דברי העדים וחוקרין עדותן, אם נמצא הדבר אמת נסקלת על פתח בית אביה.

⁵⁰ אף על פי שלפי טענתו שזינתה תחת אחיו הרי היא סומה, שאינה מתייבמת, ונמצא שלדבריו אינו בעלה, מכל מקום משנתברר שקרו, בהזמנת העדים הרי שבעלה הוא, ובכל זאת אינו נוהג בו. ועיין שו"ת עונג יום טוב סי' קעז ד"ה ויש (מהד' בני ברק תשנ"ז עמ' תשמא). ועיי' פורת יוסף (בש"ס וילנא) יומא יג ב וצ"פ יבום והליצה פ"ו ה"ט ושערי חיים כתובות סי' צה אות ד

⁵¹ הקשה במשנה למלך שם שהניחא ביבם דאיפשיטא בגמ' אבל בנישואים ראשנים דלא איפשיטא איך יכול לגרשה והלא ספיקא דאורייתא הוא ופשיטא דאזלינן לחומרא וצ"ע. ועיין אבן ישראל שתי' (וכעין זה בפנת פענח שם) והנראה בזה, דדעת הרמב"ם דעשה דולו תהיה לאשה אף דהוא מצות עשה מ"מ חיובא דהאי מצות עשה הוא מטעם קנס, [דלא כדעת החינוך מצוה תקנ"ג שכתב שזו היא מצוה ולא קנס] ולהכי ס"ל להרמב"ם דבעינן פסק ב"ד לחייבו בולו תהיה לאשה, ומכיון דהוא ספקא דדינא אין ב"ד יכולין לחייבו, ולהכי אם רצה לגרש מגרש. ובישמת ישראל כתב דזה ודאי כשיהיה עליו חוב ומצוה לישאנה ולא לשלחה מ"מ לענין ממון שחייב לה כלומר שאר וכסות ודאי דאין מוציאין ממנו מספק, ממילא י"ל דלא שייך בזה לחייבו וביותר לפמ"ש הרמב"ם דספיקא דאורייתא רק מדרבנן לחומרא בודאי לא תקנו חז"ל לישא אשה באופן שיהיה פטור מצרכי אשתו לרעתה.

⁵² רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק ג הלכה ו

⁵³ משמע אפילו אינו יודע בבירור אל רק בגלל שהביא עדים, וכ"כ שו"ת סי' יהושע פסקים וכתבים סי' תפמ; מנ"ח מ' תקנ"ג – ד סוף אות יג; ח"י ר"ב איגר כתובות מו רע"א; אמ"ב אה"ע סי' נו אות ב סוד"ה ולפי"ו אולם עיין עונג יום טוב סי' עא סוד"ה ואפשר לדחות, שלמד ברמב"ם שרק אם יודע ודאי וטוען שידוע ודאי ומאמין לעדים

הלכות הדרף היומי

מסנת כתובות

אם הביא האב עדים והזימו העדים שהביא הבעל ונמצאו שהעידו שקר בוטלה עדותם יסקלו⁵⁴, וילקה הוא ויתן מאה סלע⁵⁵, ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו. וי"א⁵⁶ שצריך גם שיוכה ששיקר הבעל בטענתו, וכגון שהודה ששיקר⁵⁷. או שיפרשו את השמלה בבית דין ויראו שיש עליה דם בתולים

אם לא בא עליה, והוציא עליה שם רע⁵⁸, אינו לוקה ואינו משלם. ואפילו בא עליה ולא טען הבעל טענת בתולים אף על פי שהביא עדים שזינתה, אינו לוקה ומשלם, אבל לוקה בשניהם מכת מרדות⁵⁹. ויש חולקים⁶⁰ וסוברים שלוקה ומשלם, שאין צריך אלא שיהא ראוי לטעון טענת בתולים.

ועל זה נאמר ואלה בתולי בתי אלו העדים שיזימו עידי הבעל, לא הביא הבעל עדים אלא רק טען טענת בתולים ונמצא ששיקר אין בו דין מוציא שם רע⁶¹.

חזר הבעל והביא עדים אחרים והזים עידי האב הרי הנערה ועידי אביה נסקלן ועל זה נאמר ואם אמת היה הדבר הזה, מפי השמועה למדו שפרשה זו יש בה עדים וזוממין וזוממי זוממין.

⁵⁴ משמע שאם לא היה חיוב סקילה אין דין מוציא שם רע וכגון שלא התרו דלא כדעת רש"י סנהדרין ח ב ד"ה אביי; ע"י תוס' כתובות מד ב ד"ה הא לאו ותוס' הרשב"א שם, בשם ר"י, ותוס' הרא"ש שם, בביאור גמ' שם לענין קטנה; תוס' סנהדרין ט א ד"ה דאתרו

⁵⁵ מעיין להר"ב בחי' לכתובו דק"י"ח ע"ב שדקדק מדברים אלו דתרתני בעינן שיזימו העדים וגם שיודה הוא דאם לא הודה אינו מחייב דהא אפשר שהוא אמת אלא שאלו העדים הם שקרים ולא מחייב מלקות על פיהם ע"ב. ומשמע דה"ה לממון דאינו מתחייב כי אם בהודאת פיו ואף שמודה בקנס פטור מ"מ כיון שלא ע"פ לבד מתחייב כ"א על פי העדים אינו נקרא מודה בקנס ואם כן היה מן הראוי דכשנמצאו זוממין יהיו פטורים מלשלם ממון לבעל דהא בידו היה דלא יודה ולא יתחייב וז"א דהא אמרינן בסנהדרין ד"ט דכשנמצאו זוממין זוממין נהרגין ומשלמין ממון. יד המלך שם

⁵⁶ ע"י שטמ"ק כתובות מה א סוד"ה היא, בד' רש"י שם, ע"י ציון הבא, והובא בשו"ת עונג יום טוב סי' עא ד"ה ועיין בשטמ"ק ובאמ"ב אה"ע סי' נו אות ג, והסכימו; קיקיון דיונה שם מו א; רעק"א שם. וכע"ז בחי' הגרי"ז ערכין טו א.

⁵⁷ וע"י יד המלך (פאלומבו) שם, בד' השטמ"ק, שאע"פ שאינו חייב אלא ע"פ הודאתו, אינו בכלל מודה בקנס שפטור, ע"ע מודה בקנס, כיון שאינו מתחייב אלא בצירוף העדים

⁵⁸ בירושלמי, כתובות פ"ד ה"ד, הובא ברא"ה ורבנו קרשקש, וכן משמע לשון הרמב"ם הנוכח וכן הוא לשון הטור אבהע"ז קעז

⁵⁹ טור אבהע"ז סוסי' קעז

⁶⁰ רמב"ן ורא"ה בלשון שני. וע"י רמב"ן שם, שכ"מ מהספק בינם המושר על נשואי אחיו, אם הוא חייב, אף על פי שאינו יכול לטעון טענת בתולים.

⁶¹ רש"י סנהדרין ט ב ד"ה ואין; נמוק"י בסוגייתנו וכ"מ לשון הרמב"ם דלא כפסקי רי"ד סנהדרין ח א ד"ה האונס. דס"ל שחייב בטענת בתולים להפסידה כתובתה, ואפילו אם טוען שיש לו עדים ובסוף לא הביאם.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

זה שני' בתורה ופרשו השמלה לשון כבוד שנושאין ונותנין בסתרי הדבר⁶², וכן זה שיאמר האב ואלה בתולי בתי הן זוממי עידי הבעל, וזה שני' ואם אמת היה הדבר תהרג בשזינת אחר האירוסין בעדים לזנות בית אביה, אבל קודם האירוסין כבר דנה תורה בה שהיא פטורה מכלום ובועלה חייב בתשלומי ממון בלבד בין פיתה בין אנס.

י"א⁶³ שהחייב להשאיר את אשתו תחתיו הוא על ידי פסק בית דין, והוא בגדר קנס, שאין חיובו חל אלא על ידי פסק בית דין. ויש סוברים⁶⁴ שהוא מצוה ולא קנס שחלה על המוש"ר מחמת הוצאת השם הרע, ואפילו בלא פסק בית דין.

ה. שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה למכות ולעונשין

כבר התבאר במסכת יבמות דף נג: שמדכתיב בפרשת עריות (ויקרא יח פסוק כב) וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁבּ מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה וְגו', לשון רבים, לומר ששתי משכבות יש באשה שחייבים עליה משום ערוה, והם כדרכה ושלא כדרכה. ומה שהוא באשה קרוי שלא כדרכה, כגון אותה ביאה הוא שחייב עליה בזכר. ויהיה פירוש הפסוק את זכר לא תשכב באחת ממשכבי אשה, וממילא שמעינן לביאה שלא כדרכה באשה גם נקראת ביאה.

לפיכך הבא⁶⁵ על אחת מן העריות או שבעל ביאה אסורה כגון חייבי לאוין וחייבי עשה בין בא עליה כדרכה בין שלא כדרכה חייבים שניהם כרת או מלקות או מיתת בי"ד, ואם היא אשת איש נאסרה על בעלה בין שהיו שוכבין בין שהיו עומדים.

⁶² ולסוברים שמלבד הזמת העדים צריך בירור שהבעל שיקר בטענתו שלא מצאה בתולה, דברים ככתבם אף בפרישת השמלה, ואם לא פרש אינו חייב עיין תוס' כתובות ד"ה בשלמא ותוס' הרשב"א ותוס' הרא"ש שם ורישב"א שם בשם תוס' עי' רמב"ן כתובות שם, ובפ"י עה"ת דברים כב יז; עי' רא"ה שם: שמלה ממש; רבנו קרשקש שם. ועי' ספרי דבי רב לספרי כי תצא פים' רלה, שב"מ בספרי שם. שאין חייב אלא המעיו פניו לשנות את הידוע, שהשמלה מלאה דם והוא טוען שלא מצא בתולים, או שצריך לפרוש את השמלה כדי להודיע שבעל, שלא יוכל למעון שלא בעל ויפטר

⁶³ מלבושי יום טוב ח"א אה"ע סי' כ ד"ה ועוד, צ"פ לרמב"ם נערה פ"ג ה"ט; ר"י פרלא לרס"ג לאוין רעו – ז ד"ה ומ"מ. ועי' ר"י פרלא שם ואילך, שצידד לחלק בין העשה להשאירה, שאינו חל אלא ע"י פסק בי"ד, לבין הלאו שלא לגרשה, שחל בלא פסק

⁶⁴ ח"י ר"ב איגר דלהלן, עי"ש שמדמה למצות "ולו תהיה לאשה" באונס שאף בזה"ו, שאין דנים דיני קנסות, ע"ע קנס, חייב להשאירה תחתיו, עי' שו"ע אה"ע קעו א

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שם כ א

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ועוד למדנו מבוטל נדה שנאמר בו (שם כ פסוק יח) את מקרה הערה שחייב על העראה כמו על ביאה גמורה, והוקשו כל העריות להדדי

לפיכך אפילו לא עשה בכל הנזכרים ביאה גמורה אלא העראה חייבים עליהם.

המכנים ראש⁶⁶ העטרה בלבד הוא הנקרא מערה מלשון את מקורה הערה, והמכנים כל האבר הוא הנקרא גומר⁶⁷, ובכל הביאות האסורות אחד המערה ואחד הגומר בכלל, ואף על פי שלא הוציא זרע. ובכלל ביאות האסורות אף חייבי לאוין השוים בכל ישראל, מלבד שפחה חרופה, העראה כגמר ביאה, שנאמר בשפחה חרופה (ויקרא יט פסוק כ) ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש שכבת זרע, מכאן שבשאר חייבי לאוין בהעראה. וגם חייבי לאוין של כהונה למדנו העראה בגזרה שוה מחייבי כריתות, שנאמר בהם (שם כ פסוק יז) ואיש אשר יקח את אחתו, ונאמר בכהנים (שם כא פסוק ז) לא יקחו, מה קיחה של כריתות בהעראה, אף אלו בהעראה. ואף חייבי עשה בהעראה, שנאמר בהם (דברים כג פסוק ט) דור שלישי יבא, ונאמר בחייבי לאוין (שם פסוק ג) לא יבא ממזר לא יבוא ממזר, ולמדנו בגזרה שוה זו שאף חייבי עשה בהעראה.

מערה היינו שמכנים ראש הגיד כולו, כיון שהעטרה שהיא ראש הגיד שיש בו בשר תפוח – מעובה, המתרומם ומוגבה מעל הגיד עצמו⁶⁸ אינה אלא בשר, ולא גוף הגיד. ולהכי אינו ביאה להתחייב עליו מיתה⁶⁹.

⁶⁶ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה י טור שם כ

⁶⁷ דהיינו שהכנים כל היקף האבר, דהיינו שהכנים מעט יותר מהעטרה ששם הכנים כל היקף האבר לבשר האשה הוא הנקרא גומר, שאין כוונתו של רבינו כל האבר על אורך האבר דא"כ בשפחה חרופה שאינו חייב אלא על גמר ביאה ה"נ נימא שאינו חייב אלא א"כ נכבש על השפחה ונדחק עליה ביותר עד שהכנים כל האבר עד תומו ואם נשאר משהו מן האבר אף סמוך מאד לגוף שלא הכנים אותו משהו לא יהא חייב וגם אם השפחה קטנה באברים באופן שהפרוזדור הפנימי שלה קצר והאיש הוא גדול וארך האבר עד שאי אפשר שיכנים כל האבר כלו לא יהיה חייב עליה אעפ"י ששימש עמה כדרך כל הארץ אין כל אלו אלא דברי תימה ואיך נתלה דברים כאלו ברבינו הגדול. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא – אבן העזר סימן כג

⁶⁸ עיין תפארת ישראל – יכין מסכת שבת פרק יט משנה ו ו"עטרה לרש"י ור"ן הוא השפה הגבוהה סביב שם, ולרמב"ם וטור כל המשך הכפתר אף במקום שאינו בולט מהגיד הוא בכלל עטרה"ו ועיין ערוך השולחן אבן העזר סימן ה סעיף ח "בראש הגיד יש בשר ובהבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה ואותו היקף אינו בעיגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה כלפי הגוף ומתקצרת והולכת בתחתיתו עד קרוב לראשו של גיד ואותו הבשר אינו דינו כשאר הגיד"

⁶⁹ ב"ש כ ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

י"א⁷⁰ שרק בראש העטרה שפונה לצד הגוף דהיינו החלק העליון שבזה יש חילוק אם הכניס העטרה או לא. אבל חלק העטרה הפונה למטה לצד הקרקע ששם מתקצרת העטרה והלכת עד סמוך לראש הגיד ששם יש שביל בין שני הקצוות שמגיעים זה אל זה זה הווה כגוף הגיד עצמו, ומיד כשנכנס הווה ביאה וחיוב ולכן אם הכניס גם צד התחתון חייב מיד. וי"א⁷¹ שגם בתחתית הגיד נקרא עטרה, ואינו חייב אם הכניסה עד שיכניס הגיד עצמו כלומר כל העטרה.

ואינו חייב אלא אם הכניס מעבר לשפתיים שבאותו מקום, והכניס העטרה בפתח אבר האשה, אבל אם הכניס רק באותם השפתיים אינו נחשב לביאה שחייב עליה כרת⁷², אך מ"מ חשוב כבא דרך האברים.

ועל אף שאין חיוב מלקות או מיתה על הבעל בשוגג ואפילו חטאת אין על הבעל באונס, מכל מקום הרי זו ביאה האסורה, ולפיכך בת ישראל⁷³ שנבעלה לאדם שהיא אסורה לו איסור השוה לכל בין איסור לאו בין איסור עשה, וכל שכן אם נבעלה לחייבי כריתות ומיתות בית דין שאסורין משום ערוה הרי היא זונה שאסורה לכהן, ואין חילוק בין נבעלת באונס בין ברצון בין במזיד בין בשוגג בין כדרכה בין שלא כדרכה, ואפילו לא עשה בה אלא העראה פסלה.

⁷⁰ דעת הט"ז אבהע"ז הגד

⁷¹ ב"ש כ ג ועיין בנודע ביהודה תנינא אבהע"ז סי' כג ובחת"ס ח"ב סי' צה

⁷² בשו"ת נודע ביהודה מהר"ת האה"ע סי' כ"ג, אגב דיונו אודות אשת כהן שנאנסה, מסביר ומבאר בכזאת: "ונראה דזה פשוט דצריך שיערה במקור. והנה ידוע שבפגעו בין רגלי האשה אינו פוגע תיכף בפתח המקור, רק קודם פתח המקור יש שתי שפיות וביניהם יש קמט וסדק עמוק וארוך מלפניה ומאחריה, ואלה השפיות המה קצה הירכים כי שם מתחברים שתי הירכים, ועומק הסדק הזה הוא פרוזדור החיצון וכו', ובאמצע אורך הסדק הזה שם הוא פתח המקור, וכל זמן שלא הגיע האבר לנקב ההוא שבאמצע הסדק אפילו דחק ונכנס כל עובי הסדק ההוא ולא הגיע עד הנקב לא פגע ולא נגע בפתח המקור, ותדע שכן הוא שהרי הסדק הזה הולך גם לפניו וגם לאחור שלא כנגד המקור כלל, וכי היכי דלצד פנים או לצד האחור מה שהוא שלא כנגד הרחם כלל לא שייך בו ביאה, וזה דבר שהחוש מעיד עליו, ג"כ כל עומק הסדק באמצעיתו ממש ששם הוא מכוון נגד פתח הרחם, כל עובי בשר הירכים שהוא עומק הסדק אינו לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה עד שהגיע האבר לפתח שבאמצע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלים ושם הוא סגור בבתולה ופתוח בבעולה, ושם מתחיל תחילת ביאה והעראה, והפלוגתא שבין הט"ז והב"ש שם במקום ההוא שייך וכו', אבל קודם הנקב לכו"ע אינו בכלל העראה וכו' ולדעתי כוונתי בזה דבר אמיתי בתורת משה. ועיין שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן ע וז"ל דברי נו"ב אלה שימשו נר – לרגלי כמה וכמה פעמים כאשר באו אלי זונות צעירים מיד לאחר התונתם לברר את ההלכה עבורם וטענו שלא הצליח הבעל להכניס כל האבר ואחרי הקירה ודרישה נתברר לי מפיהם שלא הגיע האבר בכלל לפתח שבאמצע שהוא הנקב שמשם יוצאים מי רגלים ושם הוא סגור בבתולה, ולפי תומם חשבו שמכוון שנכנס מיהת האבר לעומק הסדק שבאמצעיתו ששם הוא מכוון נגד פתח הרחם ועד הנקב מבחוץ, הרי זה נחשב כבר עכ"פ כהכנסת עטרה עם מקצת הגיד, ולאמיתו אין זה עדנה נחשב לא בכלל ביאה ולא בכלל העראה, ומותרים עדיין זל"ז אליבא דכו"ע. והרבה בני תורה היו אסירי – תודה לי עבור כן. ואני מנצל הזדמנות זו להעלות זאת ע"ג הכתב לתועלת הענין.

⁷³ שו"ע ונו"כ שם וט וביאור הגר"א שם לב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ט. אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה

המוציא שם רע אינו⁷⁴ חייב מלקות וקנס, עד שיבעול אותה כדרכה, ויוציא שם רע כדרכה, בעלה שלא כדרכה ואמר לא מצאתיה בתולה פטור⁷⁵, ומכין אותו מכת מרדות.

י. האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה

בפרשת משפטים באמה העבריה היוצאת מרשות אדוניה בסימני נערות כתיב (שמות כא פסוק יא) וַיֵּצֵאָהּ הַנָּשׁ אֵין כֶּסֶף, ודקדקו חז"ל⁷⁶ אין כסף לאדון זה כשיוצאת ממנו שהרי יוצאת ממנו הנם, אבל יש אדון אחר כשיוצאת מרשותו יש לו כסף, ומנו זה הוא האב, שכשיוצאת קצת מרשותו לרשות בעל כלומר כשמקדשה⁷⁷, האב מקבל אותו כסף הקידושין.

לפיכך מקבל האב קידושי בתו מיום שתולד עד שתבגר⁷⁸, ואפילו היתה חרשת או שוטה וקדשה האב הרי היא אשת איש לכל דבר. וכן יוכל לקדשה בשטר ובביאה, דכתיב והיתה הוקשו הוויות להרדי, אבל לביאה אינו יכול למסור לקדשה עד שתהא בת שלש שנים ויום אחד, אבל פחות מכאן אם מסרה אביה לקידושי ביאה אינה מקודשת דביאתה אינה ביאה.

⁷⁴ רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק ג הלכה י

⁷⁵ ודעת ספרי כי תצא פיס' רלה (ישם: ביאה אחרת); ירו' כתובות פ"ג ה"ט (ישם: שבא עליה דרך זכרות) ופ"ד ה"ד. שהוי מוצש"ר אפילו שלא כדרכה.

⁷⁶ קידושין נ:

⁷⁷ שיוצאה מרשות אב לרשות בעל לענין הפרת נדרים שאביה ובעלה מפירין נדריה כדילפינן מקראי עיין במל"מ פ"ג מה"א דין י"א שנסתפק במי שקידש בתו קמנה פחותה מבת ג' שנים ויום א' בכסף או בשטר דקו"ל דהיא אשת איש גמורה. אם הכניסה אביה לחופה אי חופתה חופה וחשובה כנשואה או דילמא חופה דפחותה מבת שלשה לא חשיבה חופה והויא ארוסה ונ"מ ליורשה וליטמ' לה ולדון לבעלה בהנך אם בא עליה אחר ג"ש ויום א'. והאריך בזה והעלה דרש"י והתוספת והריטב"א אית להו דפחותה מבת ג"ש לית לה חופה וכן הוא דעת רבינו הרמב"ם וקצת דע"כ אית להו דפחותה מבת ג' אין לה חופה ולא מצינו מי שיחלוק בפירוש בדין זה וזולתי הרשב"א ז"ל דס"ל דפחותה מבת ג"ש אית לה חופה ואיהו ע"כ סובר כהרא"ש ודעימי' (הוא דעת ה"א שם) אמנם הרא"ש וסייעתו לא נתבאר מה דעתם בפחותה מבת ג' דאפשר אף דס"ל דחופת נדה הויא חופה מ"מ ס"ל דלית חופה לפחותה מבת ג' ע"ש באורך. ועיין בשעה"מ פ"י מהל' אישות בקו' חופת חתנים סעיף ז' שהאריך ג"כ בזה ומסיק דלכ"ע דינא יתיב דחופה דפחותה מבת ג' שנים לא חשיבא חופה כלל ואין מי שיחלוק על זה ושלא כדברי המל"מ הנ"ל ע"ש.

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכן הוא זכאי מן התורה במעשה ידיה אפילו אם אינו זן אותה⁷⁹, בין בקטנותה בין כשהיא נערה, שהרי אם יכול למכרה דכתיב (שם פסוק ז) וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה כָּל שָׁכֵן שִׁמְעָה יָדֶיהָ שְׁלוֹ.

וכן זכאי בכתובתה אם נתאלמנה או נתגרשה מן הארוסין.

אם קיבלה מתנה מאחר זכאי בה אביה⁸⁰. וי"א⁸¹ שאם אינה סמוכה על שולחנה⁸² שהוא לעצמה, ואם היא נערה אפילו סמוכה על שולחנה הוא לעצמה.

וזכאי במציאתה מדרבנן בין סמוכה על שולחנו ובין שאינה סמוכה שתקנו לו משום איבה, שכיון שאינו חייב במזונותיה אם תאמר מציאתה שלה יש איבה ולא יתרצה לזון אותה.

יא. ובהפרת נדריה

אב מיפר שבועות ונדריו בתו⁸³ כל זמן שהיא קטנה או נערה, נדרים או שבועות⁸⁴ שיש בהם עינוי נפש או דברים שבינו לבינה⁸⁵, אפילו נדרה על

⁷⁹ מקנה בקונ"א שם

⁸⁰ בח"מ שם א הסתפק אך בב"ש א פשיטא ליה והוכיח מתוס'. ובאבני מילואים הוכיח שלגבי עירוב כשאחד רוצה לתת עבור כולם איתא בשו"ע או"ח שסו סעיף י כשמזכה להם ע"י אחר לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים, אפילו אם אינם סמוכים על שולחנו ובב"י שם ומיהו בתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שולחנו מציאתה לאביה וכן כתב הרמב"ם בפרק י"ז מהלכות גזילה (הי"ג) ולפי זה אין לזכות על ידי בתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו עד שתבגור. ואי נימא דאינו זוכה במתנת בתו הנערה א"כ אמאי אינו מזכה ע"י בתו הנערה כשאינה סמוכה על שולחנו כיון דלענין מתנה הרי היא כאחרת ואין ידה כיד האב לענין מתנה. אמנם לכאורה אין ראייה דזה רק לדעת הרא"ש שם בב"י והיא דעת י"א בשו"ע שם שגם בגדולים הסמוכים על שולחנו אינו מזכה משום שמציאתם לו וא"כ ה"ה נערה, ועירוב כמציאה שהרי אף גדולים הסמוכים אינו מזכה על ידיהם, וודאי מתנה שלהם היא שהרי בזה לכיא איבה, ואעפ"כ אינו מזכה על ידם דעירוב חשיב כמציאה ולא כמתנה. אך למאי דקיי"ל שקטן קטן ממש כמו שכתב המחבר והכל תליא אי יש להם יד או לאו יכול לזכות אף בנערה כיון שיש לה יד וכ"כ לחלק בעולת שבת שם וז"ל "וזה הוא הטעם ג"כ בביתו הנערה אעפ"י שמציאתה שלו אליבא דכולי עלמא מכל מקום יכול לזכות על ידם מטעם הנזכר" וכ"מ במ"ב שם נז דהכל תליא אי איכא יד ומי שיש לו יד זוכה.

⁸¹ מקנה שם ובאבני מילואים שם א כתב שכן דעת הרשב"א בתשובותיו חלק ג' סי' קמ"ג והמרדכי בפ"ק דקידושין (סי' תצ"ג) וכן דעת הבית יעקב שם ודחה ראיות הב"ש

⁸² שאם סמוכה על שולחנו בלא"ה הוי שלו כמבואר הו"מ רע ב

⁸³ שו"ע ונו"כ יו"ד רלד א

⁸⁴ ש"ך ב

⁸⁵ ש"ך שם א

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

דעת רבים, ואפילו נתן לה אביה רשות לידור⁸⁶. בגרה⁸⁷ או נשאת, שוב אינו יכול להפר, שכן כתיב בפרשת מטות (במדבר ל פסוק ד ו) וְאִשָּׁה כִּי תֵדַר נָדַר לַיְקוֹן וְאֶסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרֶיהָ וּגּוֹ, וְאִם הֵנִיא אָבִיהָ אֶתָּה בְּיוֹם שָׁמְעוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְאֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר אֶסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וּגּוֹ, הֵנִיא לְשׁוֹן הַפְּרָה וְכִתִּיב בַּתְּרִיהָ לֹא יָקוּם וּגּוֹ וּבְבֵית אָבִיהָ, מִשְׁמַע כָּל זִמְנָן שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹת אָבִיהָ, דִּהְיִינוּ קַמְנָה וְנַעֲרָה שֶׁהִיא בִּידוֹ לְהַשִּׂיאָהּ לְמִי שִׁירְצָה וְלֹא בּוֹגֵרֵת שֶׁאֵינָה בְּרִשׁוֹתוֹ.

יב. ומקבל את גיטה

קמנה שקידשה אביה, הוא או שלוחו מקבל גיטה, ולא היא⁸⁸, וי"א⁸⁹ שדוקא שלא מדעתו לא תקבל אך בהסכמת אביה תקבל, ויש אומרים⁹⁰ אפילו היא מקבלתו, ויש להחמיר⁹¹ שלא תקבלנו אלא על ידי אביה או שלוחו כיון שהיא קמנה.

יג. ואינו אוכל פירות בחייה

אם נפלו⁹² לה נכסים מירושה, כגון נכסי מלוג מבית אבי אמה, או שיש לה שום דבר שנתנו לה בלתי האב, אינו אוכל פירות בחייה. ואינו זכאי בשבח הנכסים הנשבחים אצלו בחייה⁹³.

יד. נשאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה וקבורתה

⁸⁶ ש"ך שם ד

⁸⁷ היינו ששה חדשים אחר שתביא ב' שערות כשהיא י"ב שנה ויום א'. ש"ך ה

⁸⁸ כדעת הר"ף והרמב"ם וכמה פוסקים שם"ל דוקא אביה מקבל ולא היא ובבדק הבית היא מרן הב"י תשובת מהרלב"ח סי' נ שלא יסמוך עליה לעשות מעשה לכתחלה שתתקבל הקמנה גט על ידי עצמה אפילו מדעת אביה ואף על פי שדברי הרשב"א כתבם ג"כ הרמב"ן פרקא קמא דקידושין (ט. ד"ה בין) ויותר [מבואר] מזה כתב נמוקי יוסף בפרק הנוכר בהסכמת הראב"ד והריטב"א (שם ד"ה אמר רבא) שאין קמנה מתגרשת על ידה אף על פי שאמר לה אביה צאי וקבלי גיטך עכ"ל ה"ר לוי ׳ן חביב ז"ל. והובא בב"ש ה. ועיין בבית מאיר שם

⁸⁹ תשובות הרשב"א (ח"ד סי' שכד)

⁹⁰ דעת רש"י והתוס'

⁹¹ לבוש וט"ז שם ה בשם הרא"ש והטור, אולם דעת הב"י כדעת הרמב"ם שהביא בסתם ודעת המקילים הביא בלשון י"א והלכה כסתם וכן מוכח בבדק הבית. ב"ש שם ו

⁹² רבינו ירוחם – מישרים נתיב יט חלק א דף נא טור ג

⁹³ רבינו יהונתן מלוניל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כל איש⁹⁴ הנושא אשה בין בתולה בין בעולה בין קטנה בין גדולה אחד בת ישראל או גזירת או משוחררת, יתחייב לה מיד כשנושאה בעשרה דברים ויזכה ממנה בארבעה דברים, אפילו לא נכתבו בכתובתה או אפילו לא כתב כתובה כלל אלא נשאה סתם.

ואלו הן העשרה דברים שמתחייב בהן⁹⁵, שלשה מן התורה⁹⁶ דכתיב (שמות כא פסוק י) שְׂאֵרָה פְּסוּתָהּ וְעִנְיָתָה לֹא יִגָּרַע. שארה זה מוזנותיה. כסותה כמשמעה. עונתה לבא עליה כדרך כל הארץ. והשבעה הם מדברי סופרים וכולם מתנאי בית דין אפילו לא נכתבו. האחד מהם הוא עיקר כתובה, והשאר נקראים תנאי כתובה. ואלו הן: חייב לרפאותה אם חלתה, ולפדותה אם נשבת, וקבורה אם מתה, יושבת בביתו, ולהיות ניוזנית מנכסיו אחרי מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות בנותיה ממנו ניוזנות מנכסיו אחרי מותו עד שיתארסו, ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשין כתובתה יתר על חלקם בירושה שעם אחיהם.

אלו הן הארבעה שהוא זוכה בהן ממנה: מעשה ידיה, ומציאתה, ואוכל כל פירות נכסיה בחייה, ואם מתה בחייו יירשנה. וכולן מדברי סופרים

טו. אפי' עני שבישראל לא יפחות משני חלי'ין ומקוננת

מתה האשה⁹⁷ בחיי הבעל חייב לקבורה, ותקנו לה חכמים⁹⁸ תחת שיורש נדונייתא⁹⁹ וכל מה שיש לה. לפיכך חייבוהו ליטפל בכל צרכי קבורתה לפי כבודה, ובכלל זה לתת גם את אבן המציבה שנותנין על הקבר, וכן חייב

⁹⁴ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סט א – ג

⁹⁵ אף על פי שמונה והולך י' דברים אינם כולם באשה אחת שאם מת הוא בחייה אין כאן קבורה דהא יורשיה קוברים אותה וגם אין כאן כתובת בנין דכרין ואם מתה היא בחייו אין כאן חיוב כתובה וגם אין שייך שתהיה ניוזנת מנכסיו ויושבת בביתו כל זמן אלמנותה אלא ודאי לצדדין קתני. ח"מ שם ב

⁹⁶ דעת הרמב"ם כל השלשה הן מן התורה וע' במ"מ שחילק בין מוזנות לכסות והרא"ש פ' שני דיני גזירות כתב דמוזנות הן מדרבנן ודעת הר"ן בפ' נערה (ד' תק"ה ע"ב בסופו) דאף כסות מדרבנן וכדעת הרמב"ן כו' קרא לעונה הוא דאמא. ח"מ שם ג

⁹⁷ שו"ע ונו"כ שם א

⁹⁸ דעיקר קבורה הוא מן התורה דכתיב לה יטמא וכדמצינו גבי אברהם דכתיב ואקברה מתי מלפני, ואמרי' בר"פ מי שמתו [ברכות יח א] אהאי קרא כל זמן שמתו מוטל עליו לקברו כלפניו דמי, ומה שתיקנו חז"ל היינו צרכי קבורה כפי כבודו וכבודה. הפלאה שם קונט"א

⁹⁹ לא תחת הכתובה דהא ארוסה לית לה קבורה. ב"ש שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

לעשות לה מספד וקנינים כדרך כל המדינה¹⁰⁰, ואם דרכם להספיד בחלילים לא יפחות משני חלילים ומקוננת אחת, אפילו עני שבישראל. ואם היה עשיר הכל לפי כבודו, ואם היה כבודה יותר מכבודו קוברים אותה לפי כבודה.

גמ' בכסף מנלן אמר רב יהודה אמר קרא ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה ויש כסף לאדון אחר ומנו אביה ואימא לדידה השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה איהי שקלא כספא ואימא הני מילי קטנה דלית לה יד אבל נערה דאית לה יד איהי תקדש נפשה ואיהי תשקול כספא אמר קרא בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ואלא הא דא"ר הונא אמר רב מנין שמעשה הבת לאביה שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה למה לי תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וכ"ת נילף מינה ממונא מאיסורא לא ילפינן וכ"ת נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן וכ"ת נילף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך ביה אלא מסתברא דכי ממעט רחמנא יציאה דכוותה קא ממעט והא לא דמיא הא יציאה להא יציאה התם גבי אדון נפקא לה מרשותיה לגמרי יציאה דאב אכתי מחסרא מסירה לחופה מהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה דתנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין לה נדריה שטר וביאה מנא לן אמר קרא והיתה לאיש אחר איתקוש הוויות להדדי:

זכאי במציאתה

¹⁰⁰ ואם דרך המדינה שלא להספיד אינו מספיד. ח"מ שם א, באר היטב על שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן פט סעיף א
ואם בני משפחתם אין מספידין כלל ובני משפחתו מספידין לזכרים ויש פוחתים לנקיבות אל יפחות לה. ואפילו אם שניהם רוצים שלא יירש הנדוניא ולא יקבר אותה אין שומעין להם. ובעל חייב בקבורה אפילו אם כנס אותה ערומה. ב"ש שם א